

УКРАЇНЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Усі національні культури, які існують в наш час, мають свою специфіку, яка і робить їх неповторними та унікальними. Ця своєрідність виникає на основі впливу географічного чинника, взаємодії з іншими культурами, особливостей історії того чи іншого народу. У будь-якій національній культурі основною є народна культура, потім на її основі формуються інші науки.

Актуальність: ця тема є актуальною, оскільки в наш час українська культура не є популярною; молодь не цікавиться станом розвитку нашої культури, а держава не бере ініціативи для підвищення її рівня розвитку та популяризації.

Мета: дослідити українську національну культуру в світовому контексті та її надбання

Завдання дослідження: визначити вплив української культури на світову, з'ясувати причини виникнення та розвитку української культури

Предмет дослідження: надбання та періодизація української культури

Об'єкт дослідження: українська культура за період свого існування.

Дану тему досліджували: *І.Огієнко, І.Франко, М.Грушевський, М.Драгоманов, М.Марченко, Д.Антонович.*

Внаслідок труднощів історичного шляху України у вітчизняній традиції народна культура зіграла визначну роль. І в XVI ст., коли феодално-боярська знать сприйняла католицтво і польську культуру, і до кінця XVIII ст., коли верхівка козацької старшини русифікувалася, українське суспільство розвивалося значною мірою без повноцінної національної культурної еліти. Справжніми творцями і носіями культури продовжували залишатися нижні верстви суспільства. Українська культура протягом своєї історії розвивалася як народна. Перші місця займали фольклор, народні традиції, які добавляли їй особливого колориту та чарівності. Найяскравіше це виявилось у мистецтві – піснях, танцях, народних думах, декоративно-прикладному мистецтві. Завдяки збереженню та продовженню традицій став можливим підйом української культури і в XVI – XVII ст., і культурне відродження в XIX ст. У цей самий час були відчутні і негативні наслідки такого характеру розвитку нашої національної культури. [1, с.64] Протягом тривалого часу багато талановитих українців покидали свою державу та зв'язували своє життя та творчість з іншими культурами (російською, польською, чеською, та ін). На розвиток культури України, її історії мало вплив вигідне географічне становище країни: в центрі шляхів зі сходу на захід, з півночі на південь. У нас зупинялись всі: кіммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни, половці, печеніги, монголо-татари. Завдяки цьому українська національна культура увібрала в себе різноманітні впливи.

Відомий дослідник української культури І. Огієнко зазначив, що нашій культурі з самого початку були властиві відвертість світу, гуманізм і відсутність ксенофобії (боязні чужого). Говорячи про гуманістичну суть культури України, перш за все необхідно відзначити, що сама система цінностей даної культури в період її активного розвитку була специфічною. Підтвердженням моєї думки є творча спадщина Г. Сковороди, Ф. Прокоповича, П. Куліша. У своїх філософських творах вони вирішували питання про сутність та умови людського щастя, про значення людського існування. На відміну від інших європейських країн, де проблеми бідності, хвороб і безкультур'я планувалося подолати шляхом технічно-наукового прогресу, підвищенням продуктивності праці, за допомогою зусиль освічених монархів і соціального експериментування, українські мислителі закликали до іншого. Споріднена праця, свобода і самопізнання, заради якої не шкода розлучитися з благополуччям, обмеження життєвих потреб, надання переваги духовному над матеріальним – ось ці рецепти щастя, яких дотримувались і які пропагували провідні українські мислителі. Сьогодні такі підходи набувають великого значення для людства.[2, с.166] Не дивно, що захищаючи право українців мати гідне місце серед народів світу, ще у 1918 р. український економіст М. Туган-Барановський, який зробив вагомий внесок у світову економічну науку, казав, що перш за все необхідно визнати право за українцями бути синами та доньками своєї Батьківщини і працювати над розвитком своєї національної культури. Тим паче, що нині у

світі проживає більше ніж 60 млн. українців, які не відреклися від своєї рідної мови, від своєї землі та культури.

Отже, як підкреслює академік М. Жулинський, у цивілізованій багатоманітності розвитку людства ми повинні посісти своє культурно-цивілізоване місце. Для цього нам слід здійснити соціально-культурну модернізацію суспільства і відкрити перед ним багатобарвну варіантність сприйняття світу. Вже у роки державної незалежності громадянам України стає очевидним, що тривала дія царського і радянського уряду проти всього українського відчужувала народ від традицій української культури, релігії, від національних цінностей і світових гуманітарних досягнень. Тому, безперечно, у самих українців явно проявляється недовір'я до своїх звичаїв, традицій та національних пріоритетів. У своїй статті про державну мову, датованій квітнем 1995 р., доктор філософських наук К. Шудря, виступаючи проти закріплення в законодавстві українсько-російської двомовності, наголошувала, що необхідно повернути українську мову у школи, університети, армію, адміністративні та державні заклади, а найважливіше – дати належну оцінку зневажливому ставленню до української мови державних діячів та окремих депутатів. Таким було становище мови нашого народу на четвертому році державної незалежності України.

За географічним вектором українська культура – це, безперечно, культура європейського типу. А тому тут досить чітко виступає європейський індивідуалізм. Культура князівських часів мала за основу місцеві народні елементи, виявлені у багатому побуті і словесності, віруваннях і народній філософії. Ця первісна культура в цілому розвивалася самостійно, але й зазнавала впливів інших культур. У ранні часи ці впливи йшли через хозарів, арабів, персів як у галузі мистецтва, так і самого виробництва. Вплив Скандинавії позначився на державній та військовій організації Русі. Західноєвропейські віяння йшли через Угорщину і Німеччину, проявилися в архітектурі, міському праві, вживанні латинської мови, в толеранції до католицької церкви.[3, с.211] Культурний розвиток Русі піднявся на новий рівень після прийняття християнства. З X ст. з його поширенням запановує візантійський стиль у мистецтві, ремеслах, письменництві та праві. Разом з ним змінився світогляд і побут в русичів: нова релігія відкрила двері Візантії в усіх сферах життя. Важливим елементом давньоруської духовної культури також було музичне мистецтво. Великого поширення набували обрядові пісні, танці, ігри, гусярські розспіви. Із затвердженням християнства на Русі поширився хоровий спів. Наші пращури знали нотну систему, так звану крюкову, що засвідчує високий рівень розвитку давньоруської музичної культури. Феномен незвичайного злету культури України-Русі пояснюється тісними зв'язками з Візантією, країнами Європи, Хозарією. Варто зазначити, що їхній вплив був вагомим, та не вирішальним. Щоб досягти успіхів у архітектурі, літературі, скульптурі, мистецтві, щоб зерна інших культур могли зростати в новому середовищі, вони мали потрапити в добрий ґрунт, яким був матеріальний та духовний світ нашого народу.

Високий культурний рівень України значно вплинув на розвиток культур сусідніх народів. Так, описання давньоруських літописів і сам процес літописання простежуються у хроніках Матвея Паризького, польських та литовських хроністів. Величезним був вплив київського фрескового живопису на розпис храмів Польщі, Чехії, Готланду. [4, с. 95] Культура Русі в усіх її проявах показала свою яскраву самобутність, заклала підвалини для подальшого розвитку культури України пізнього середньовіччя. Найвагоміші здобутки української літератури кінця XIX – початку XX ст. були пов'язані з діяльністю великої постаті усім відомого Івана Франка. Універсальна особистість в історії світової культури, поет, прозаїк, драматург, журналіст, літературний критик і організатор літературного життя. Його творчість стала основою вивчення зв'язків між українською та світовими культурами. Саме культурне життя в Україні періоду Радянського союзу було обумовлене жорсткою системою і режимом політичної влади. Також воно мало суперечливий характер, соціалістичні досягнення історичного значення захлиналися в хвилях політичного терору проти культури та її творців, врешті – проти власного народу. Однак і тоді народжувалися українські діячі, які своїм талантом змушували захоплюватися цілий світ – це і О.Довженко, і М.Багряний і багато інших імен, які сьогодні повертаються до нас із забуття. Українська культура постійно зазнавала впливу інших культур, і не завжди ці впливи були позитивними, проте вона вижила та гідно представлена досягненнями українських митців серед інших народів.

Основним змістом оновлення нашої культури і її відродження була самовіддана праця багатьох дослідників так практиків з реконструкції тяжко zdeформованої культури, залучення до нового життя великих набутків, які або були під арештом, або забулись, або

були невідомими. Фантастичний пласт забороненого або замуленого часом став відкритим і оновлює величну «ікону» нашої культури. Дивним сяйвом опромінює нас те, що вважалося «білими плямами».[5, с.69] Сьогодні ми так легковажно відносимося до теперішнього становища нашої культури, але я впевнена: лише тоді, коли кожен з нас почне прагнути культурного самовдосконалення, наша українська нація вийде зі свого сучасного занедбання, адже в нас таке сильне культурне коріння. Згадаймо лише такі самобутні явища, як українське бароко, як український неоромантизм та український авангард 20-х років, модернізм декого з «шістдесятників», українське поетичне кіно!

Отже, ми – одна з небагатьох країн Європи, де народна мистецька культура – не предмет для спогадів чи музейного догляду, а реальність життя мільйонів людей. А хіба цього замало для професійної творчості та для реалізації нових талантів, які народжує наша Батьківщина? Так, здобутків у нас багато як і чинників для подальшого розвитку культури. Кожен із нас мусить усвідомити, що байдуже відноситись до своєї культури не можна. Лише ми будемо нове суспільство і нам не має бути однаково якою буде його культура.

На мою думку, по-перше, вона дістане реальну, а не декларативну державну підтримку. Знову запрацюють напівпусті сьогодні театри, будинки культури, високо обладнаними технічно й максимально укомплектованими стануть бібліотеки, знову на безкоштовній основі запрацюють творчі гуртки та студії. Українська народна пісня, постійна візитна картка нашої держави залунає гідно й щасливо над усією землею, розповідаючи про найкращу країну на планеті – нашу Україну. Тоді, я вважаю, кожному юде соромно ганьбити своїм власним безкультур'ям таку країну; прагнення до самовдосконалення стане нагальною потребою кожного громадянина. Українська культура, як і імена багатьох її творців, znana в усьому світі. Проте, скажімо, оригінального українського філософа Порфирія Юркевича мало хто знає і в самій Україні. В цьому одна з особливостей української культури. Будучи унікальною та розвиненою, вона тривалий час змушена була ховатися в затінку інших культур, їй випала нелегка історична доля – вижити за будь-яких умов. Але вона вижила та довела цінність свого надбання для культурного досвіду всього людства.

Майбутнє ставить перед нами, студентами, відповідальні вимоги, сподіваючись на наші сили, знання й національну свідомість. Одне з них – допомогти культурному відродженню України. І ми повинні докласти максимум зусиль, щоб донести майбутньому поколінню всю красу та велич української національної культури. Тільки усвідомивши це, наш народ зможе проіснувати ще багато століть та доповнити нашу культуру новими шедеврами.

Література

1. Брайчевський, М. Конспект історії України [Текст] / М. Брайчевський. – К. : Знання, 1993. – 206 с.
2. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / Оксана Забужко; 2-ге вид. – К. : Факт, 2009. – 156 с.
3. Енциклопедія українознавства. – К., 1993. – 806 с.
4. Історія української філософії: Хрестоматія. Упорядник М.В.Кашуба. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 356 с.
5. Культура українського народу, Київ, 1994. – 405 с
6. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій. Київ: Либідь, 1993. – 390 с.
7. Українська культура у європейському та світовому вимірі.-Навчально-методичний посібник. С.І. Береговий, Харків, 2012. – 230 с.
8. Гончарук, Т. В. Культурологія [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 213 с
9. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевиц, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71.
10. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевиц Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.

11.